

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü

İSG

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DERGİSİ

1

Editörden
Vedat Reha MERT
İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü

2

İşyerinde Sağlık, Güvenlik ve Çevre
Yönetimi
(HESME)

4

İş Sağlığında Temel Kavramlar
ve Strateji
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU

7

İş Sağlığı ve Güvenliği
Yönetim Sistemleri
(OHSAS)

9

Bruselloz
Prof. Dr. Kamil GÜLTAN

11

Örgütsel Stres Yönetimi (II)
Mürsel ÇUKUR
İş Müfettişi

14

Risk Değerlendirmesine Katkı Olarak
İşyeri Ortam Havasının Araştırılması
Savaş KILIÇ

17

Büyük Endüstriyel Risklerin
Önlenmesi ve AB Seveso II Yönergesiyle
Uyum Semineri

19

Avrupa Konferansı

20

İSGÜM'de Sürdürülmekte Olan
Hizmetlerin 2002 Yılı Ücretleri

21

Elektrik Tesisleri Yönetmelikleri

22

Topraklama Sistemlerinin Dokümantasyonu ve
Denetinin Ayrıntıları

İKİ AYDA BİR YAYINLANIR.
ÜCRETSİZDİR.

**İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Adına
Sahibi**

Vedat Reha MERT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Rana GÜVEN

Yayın Kurulu

Münevver DİNKÇİOĞLU

Ümit TARHAN

Ünsal ERDEM

Yazışma Adresi

İnönü Bulvarı No: 42 Emek-ANKARA

Tel : (0312) 215 50 21

Fax : (0312) 215 50 28

<http://www.calisma.gov.tr>

Tasarım - Renk Ayrımı

Favori Repro (0312) 434 02 12

e-mail: favori@marketweb.net.tr

Baskı - Cilt

İSGÜM Matbaası (0312) 357 16 37

Dergide yayınlanan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.
Yayınlanan yazılardan doğacak sorumluluk yazara aittir.

2002 YILI VE HEDEFLERİMİZ

Yeni bir yıla, yeni umutlar ve geçen yıldan devrolan hedeflerimizi bu yıl içinde gerçekleştirebilmek inancı ve umuduyla giriyoruz.

Geçtiğimiz yılda, iş sağlığı ve güvenliği alanında yeniden yapılanma çalışmaları, Toplam Kalite Yönetimi kapsamında ele alınmış ve Bakanlığımızda başlatılan toplam kalite çalışmaları kuruluş aşamasında Genel Müdürlüğümüz için önemli bir açılım sağlamıştır.

Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği kavramı yerine çevre-sağlık ve güvenlik kavramının yerleştirilmesi ve çevre sağlığının iş sağlığı ve güvenliği kavramından ayrı düşünülmemesinin gerekliliği temel politikamız olmuştur. Sağlıklı bir iş çevresi sağlıklı ve güvenli işyerlerinin ve çalışanlarımızın sosyal refahının ve verimliliğinin de önemli bir ön şartıdır. WHO, (Dünya Sağlık Teşkilatı) nın öncülük ettiği ILO ve UNEP tarafından da desteklenen GP-HESME programı bu açıdan dikkatle takip ettiğimiz ve ülkemizde uygulamaya geçirmeye çalıştığımız bir programdır.

2002 yılı çevre sağlık ve güvenlik uygulamalarının birlikte ele alınması için gerekli propaganda ve yaygınlaştırma kampanyalarının uygulandığı bu alanda bilimsel çalışmaların ve eğitim faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir yıl olarak programlanmıştır.

2002 yılından itibaren artık "İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası" yerine iş sağlığı ve güvenliği günleri kutlamaya başlayacağız. Çünkü çözüm bekleyen sorunları bir haftalık sürede tartışmak ve çözümler üretmek mümkün değildir. Bu amaçla bir hafta değil haftalar boyu konunun ülke gündeminde tutulmasına ihtiyaç vardır. Bu amaçla bir yıla yayılan bir etkinlikler programı hazırlanmıştır.

Program çerçevesinde;

- Anadolu Basını ile İşyerlerinde ilk ve acil yardım sayfa düzeni yarışması,
- Meslek Liseleri ve Çıraklık Okulları öğrencileri arasında kompozisyon ve resim yarışmaları,
- Sivil Toplum Kuruluşları arasında Sağlık-Güvenlik ve Çevre konusunu işleyen afiş ve poster yarışması,
- Belediyeler arasında konuyla ilgili faaliyetlerini duyuran afiş-poster yarışması, düzenlenmiş olup bu yarışmaya katılanların eserleri yıl boyu sürecek kampanyalar süresince 14 ilde yapılacak etkinliklerde kamuoyuna sergilenecektir.

Bu yarışmaların amacı, konuyla ilgili toplumsal duyarlılığın artırılması ve yurt çapında yaygınlaştırılmasıdır. Zira; iş kazaları ve meslek hastalıkları ile çalışma çevresindeki tahribatin temel nedeni, bilgisizlik ve toplumsal refleksin yetersizliğidir.

SAĞLIK-GÜVENLİK VE ÇEVRE TRENİ PROJESİ

Yukarıda belirtilen yarışmaların yanı sıra kamuoyunun dikkatini konuya yoğunlaştırmak amacıyla bir Sağlık, Güvenlik ve ÇEVRE (HESME) Treni projesi 2002 yılında Edirne'den Kars'a eğitim kampanyasının öncülüğünü yapacaktır.

Gerekli finansal ve teknik yardımın temin edilmesi halinde 9 Mayıs'ta Ankara'dan hareketle Eskişehir Bilecik Sakarya Kocaeli Gebze - İstanbul-Çorlu illerinde konaklayarak 25 Mayıs'ta Edirne'ye ulaşacaktır. Aynı tren 25 Eylül'de KARS Doğukapı'dan hareketle Erzurum Erzincan Sivas Kayseri - Kırıkkale yoluyla 11 Ekim'de Ankara'da olacaktır.

Bir eğitim kampanyası olarak projelendirilen Tren Projesiyle Mayıs'tan Ekim ayına kadar trenin uğradığı her ilde;

•Seminerler •Sempozyumlar •Paneller •Sergiler •Yarışma ödül törenleri •Toplumsal etkinlikler düzenlenmek suretiyle Sağlık-Güvenlik ve Çevre kavramlarının yurt çapında tüm çalışanlara, işverenlere ve vatandaşlarımıza tanıtılması, bu illerde bulunan Yüksek Öğretim Kurumlarının ve Uzmanlarının katkılarıyla İş Sağlığı, Güvenliği ve Çevre Güvenliği genel profilinin çıkartılması, belirlenen genel profil ve bilimsel analizler neticesinde; Ulusal Faaliyet Programı ve Ulusal politikalar oluşturulması için gerekli veri tabanının sağlanması amaçlanmıştır.

Bu projelerden de anlaşılacağı üzere 2002 yılında Sağlık, Güvenlik ve Çevre Sorunları sadece 4-10 Mayıs Haftasında değil, Mayıs-Ekim ayları arasında haftalarca tartışılmış ve ülke gündeminde tutulmuş olacaktır.

Bu kampanyaların sonucu ise 9-11 Ekim 2002 tarihlerinde Ankara'da toplanacak 2. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansında konunun tarafları ve uzmanlarınca tartışılarak çözüm modellerine ulaşılmaya çalışılacaktır.

Bu noktada vurgulanması gereken en önemli husus; tüm bu kampanyaların Devlet-işçi ve işveren üçlü katılımına sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin de katkısıyla çok katımlı olarak gerçekleştirilecek oluşudur. Bu amaçla oluşturulan Ulusal Düzenleme Komitesinde kuruluşlar temsil edilmiş ve düzenleme faaliyetleri birlikte planlanmıştır.

2002 yılında yapılacak faaliyetlerimizi bundan sonraki sayılarımızda anlatmaya devam edeceğiz. Bize ulaşan önerileriniz yol gösterici olacaktır.

Sağlıklı ve güvenli kalın.

Vedat Reha MERT
İş Sağlığı ve Güvenliği
Genel Müdürü

İŞYERİNDE SAĞLIK, GÜVENLİK VE ÇEVRE YÖNETİMİ (HESME)

Hesme Programı

HESME (Health, Environment and Safety Management in Enterprises - İşletmelerde Sağlık, Çevre ve Güvenlik Yönetimi), Dünya Sağlık Örgütü'nün işletmelerde sağlık, güvenlik ve çevre yönetiminde iyi uygulamaların teşvik edilmesini hedefleyen uluslararası bir programdır.

İşyerlerinde sağlık, güvenlik ve çevre yönetimi; işyerinde sağlık ve güvenlik koşullarını desteklemeyi, geliştirmeyi ve işyerlerinin çevre üzerindeki etkilerini en aza indirmeyi amaçlayan çok disiplinli bir yaklaşımdır.

Bu uluslararası program, işletmelerde sağlık, güvenlik ve çevre yönetiminin iyi uygulamalarını gerçekleştirmeye yönelik teknik, ekonomik ve yönetsel yöntemleri kapsar. Sağlık, güvenlik ve çevre yönetiminin işlevlerinin, işletmenin genel yönetim sistemine entegrasyonu sonucunda; işyerinde sağlığın korunması ve geliştirilmesi, uygun çalışma ortamı ve koşullarının oluşturulması, iş sağlığı ve güvenliği organizasyonunun geliştirilmesi söz konusu olacaktır. Aynı zamanda, işyerinin yakın çevresinin sağlığı üzerindeki etkilerini ve işyerinde üretilen ürünlerin genel sağlık ve çevre üzerine etkilerini incelemek de HESME Programının özelliklerindendir. Bir yandan genel çevre sağlığı korunurken, aynı zamanda işyeri sağlık ve güvenliğinin de geliştirilmesi hedeflenmektedir.

HESME yaklaşımındaki iyi uygulamalar, işyerindeki ve işyeri dışındaki tüm sorumluların -çalışan gruplar, çeşitli alanlardaki uzmanlar, konuya ilişkin çalışmalarda bulunan sivil toplum örgütleri- katılımını sağlayarak, bu yönetim anlayışının sürekli gelişimini sağlayan bir süreçtir. Bu programın uygulanmasında "işçi-işveren-devlet" üçlü yapısı ile gönüllü kuruluşların katılımı amaçlanmaktadır.

HESME'nin tam olarak kavranması, bütün ülkelerde iş sağlığı, güvenliği ve çevre mevzuatının güçlendirilmesi ve işletmelerde uygulanmasının kolaylaştırılmasını gerektirmektedir. Bu yaklaşım, işverenler ve işçilere yasal yaptırımların ötesinde, sağlık, güvenlik ve çevrenin korunması ve geliştirilmesi için kendi başlarına düzenleyici mekanizmaları oluşturmaya yardımcı olur ve sürdürülebilir gelişimini sağlar.

Geleneksel yaklaşımda; işyerlerinin sağlık ve güvenliği ile ilgili yönetim sistemi tartışmaları işyeri sınırları içinde kalırken, HESME programının gündeme getirdiği yeni yaklaşım ; uygulanan üretim yöntemlerinin, atıkların ve üretilen ürünlerin çevreye ve bu ürünleri kullananlara verdiği zararları da dikkate alan daha geniş bir bakış açısını ve yeni yönetim sistemi tartışmalarını gündeme getirmektedir.

Türkiye ve HESME

Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde işletmelerde yeni bir çevre, sağlık ve güvenlik yönetimi sisteminin oluşturulmasına duyulan ihtiyaç dolayısıyla HESME programı ülkemiz açısından önemli yönlendirici özellikler taşımaktadır.

Ülkemizde HESME ile ilgili çalışmalar Bakanlığımız tarafından, ilgili Bakanlıklar, Üniversiteler, konu ile ilgili çalışmalar yapan odalar, kurum ve kuruluşlar, işçi ve işveren örgütleri, Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu işbirliği ve katılımı ile 1999 yılında "Endüstride ve Diğer İşletmelerde Sağlık, Çevre ve Güvenlik Yönetiminin Geliştirilmesi" konulu uluslararası katılımlı bir seminer düzenlenerek başlatılmıştır. 2001 yılında ise Türkiye'nin bu konuda, bulunduğu coğrafi bölgede diğer ülkelere, özellikle de Türk Cumhuriyetlerine önderlik ederek, bölgesel bir platform oluşturması amacıyla, yurt içi ve yurt dışından ilgili kurum ve kuruluşların temsil edildiği geniş katılımlı bir "Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Bölgesel Konferansı" düzenlenmiştir.

Bakanlığımız tarafından ilgili kurum ve kuruluşların işbirliğinde düzenlenen bu toplantılar vasıtasıyla, konuya taraf kesimlerin HESME konusunda bilgilendirilmesi ve yurt dışında bu tür çalışmalar yapan çeşitli organizasyonların da katkısı ve işbirliği sağlanmıştır. Ancak, HESME'nin ülkemizde uygulanmasında daha geniş bir kamuoyu oluşturmak ve işbirliği sağlanması gerekmekte, bunun için de çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi planlanmaktadır. Bakanlığımızca, HESME konusunda yürütülen çalışmalara ivme

kazandıracağı düşünülen etkinliklerden birisi de “İşyerinde Sağlık, Güvenlik ve Çevre (Hesme) Treni”dir.

İŞYERLERİNDE SAĞLIK, GÜVENLİK VE ÇEVRE (HESME) TRENI

“İşyerinde Sağlık, Güvenlik ve Çevre (Hesme) Treni” etkinlikleri çerçevesinde, özellikle tren güzergahı üzerindeki, üniversiteler, yerel yönetimler ve medyanın katkılarının sağlanması amaçlanmaktadır.

İşyerinde Sağlık, Güvenlik ve Çevre (Hesme) Treni bir lokomotif ve üç vagon dan oluşacaktır. Vagonlardan biri yataklı, diğeri yemek salonu, son vagon ise trenin sergi salonu işlevini görecek şekilde düzenlenecektir.

ETKİNLİKLER

• Tren İçi Eğitim

Tren seyahati boyunca trende sürekli seyahat edecek yardımcı personel dışında üniversite öğretim üyeleri ve Bakanlık görevlileri de bulunacaktır. Tren yolculuğu sırasında konunun uzmanı olan öğretim üyeleri, Bakanlık görevlilerine iş sağlığı, güvenliği ve çevre konusundaki bilimsel gelişmeler ve uygulamalar konusunda eğitim verecekler, görüş alış verişinde bulunacaklardır. Ayrıca, trenin güzergahı üzerinde bulunan kentlerdeki konferans vb. toplantılara katılımcı olacaklardır. Tren içi etkinliklere, her ildeki üniversitelerden ilgili öğretim üyeleri, istedikleri takdirde iki istasyon arasında, isterlerse tüm seyahat boyunca katılabileceklerdir.

• Konferans-Seminer

“İşyerlerinde sağlık, güvenlik ve çevre” konu başlığı ekseninde, gerek trenle gelecek, gerekse tren güzergahında bulunan ildeki akademik çevre ve işçi-işveren örgütleri ile konuyla ilişkili diğer sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımı ile toplantılar düzenlenecektir. Bu toplantılarda özellikle yörede bulunan ağırlıklı sanayi koluna hitap eden konular tartışılacak, sorunlara çözüm önerilerinin getirilmesi ve “iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi” modelleri oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır. Trenin etkinlikte bulunduğu ilin büyüklüğü ve talepler dikkate alınarak yapılması planlanan etkinliğin yöntemi ayrıca belirlenecektir.

• Görsel Sunumlar

Power Point, CD, video kaset, slayt vb. teknikleri kullanarak hazırlanacak olan görsel araçlar ile iş sağlığı, güvenliği ve çevre konularında sunumlar yapılacaktır.

• Sergi

Gerek tren içinde hazırlanacak sergi vagonu aracılığıyla ve gerekse tren dışında, katılımcıların organize edeceği diğer sergilerle, işyerlerinde sağlık, güvenlik ve çevre konularında toplumsal duyarlılığın artırılmasına çalışılacaktır.

Söz konusu sergi etkinliğinin içinde iş sağlığı ve güvenliği ile çevreye yönelik malzemelerin tanıtımı ve pazarlanması için stand açılmasına da imkan verilecektir.

Bunların dışında Genel Müdürlüğümüzce organize edilen “Anadolu Basınında İşyerinde İlk Yardım Eğitimi Sayfası Yarışması” nda dereceye giren eserler, Belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarının “İş Sağlığı, Güvenliği ve Çevre Kampanyası” çerçevesinde sanayi kuruluşları ve işyerleri işbirliğinde gerçekleştirilen sağlık, güvenlik ve çevre konusundaki çalışmalar (poster, afiş ve slayt vb. şekilde) seyahat boyunca sergilenecektir.

5) Ölçümleme

Tren güzergahında bulunan illerde faaliyet gösteren işyerlerinde, çalışma ortamının fiziksel ve kimyasal faktörler açısından incelenmesi yapılacaktır. Çalışanların da karşı karşıya kaldıkları kimyasal ve fiziksel faktörlerden etkilenmelerini belirleyici testler yoluyla sağlık muayenelerinin yapılması mümkün olabilecektir.

ETKİNLİK TAKVİMİ

Hesme treni programı iki hat üzerinden gerçekleştirilecektir. İlk tren seferi, İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası etkinliklerinin ardından, 09.05.2002 tarihinde Ankara'dan Edirne'ye kadar, ikinci tren seferi ise Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Bölgesel Konferansının düzenleneceği 09-11.10.2002 tarihleri arasında Ankara'ya ulaşacak şekilde Kars-Doğukapı'dan Ankara'ya kadar planlanmıştır.

İŞ SAĞLIĞINDA TEMEL KAVRAMLAR VE STRATEJİ

1. Tanım ve Kapsam :

İş Sağlığının değişik tanımları vardır. Bunlardan üçünü şöyle açıklayabilirim.

1.1. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ - WHO) 1950'lerde yaptığı tanım (öz olarak), İş Sağlığı etkinliklerini şöyle sıralamaktadır.

- Çalışanların sağlığını korumak, sürdürmek, geliştirmek,
- Çalışma ortamında sağlığa aykırı etmenleri kontrol-saptama, değerlendirme ve çalışanların olumsuz etkilenmelerini önlemek,
- İş ve işçi uyumudur.

1.2. İş sağlığının oldukça sık kullanılan, fakat yetersiz sayılması gereken bir tanımı,

- "İş Kazaları ve meslek hastalıklarından korunma etkinlikleri" olarak verilir.

Bu tanım yetersizdir, çünkü önemli bir konuyu, işle ilgili hastalıkları dikkate almamaktadır. İş Sağlığı ilke ve yöntemlerini belirsizlik içinde bırakmaktadır.

1.3. Geniş anlamda ve çağdaş anlayışa uygun tanım ise: iş sağlığı etkinlikleri; insanın olumlu üretim anlamında her çeşit uğraşında;

- (1) Karşılaştığı sağlık ve güvenlik sorunlarını (rizikolarını) belirleyen,
- (2) Bu sorunların çözümü için ilkeler ve kurallar ortaya koyan,
- (3) Bu kuralların uygulanması için yöntemler öne süren,
- (4) Sonuçta, çalışmanın insan sağlığına ve yeteneklerine uygun verimli biçimde gerçekleşmesine yönelik çabaların tümüdür.

1.4. İş Sağlığı tanımını biraz açmak kimi eklemeler yapmak yararlı olacaktır.

(a) İş Sağlığı ve İş Güvenliği konuları iç-içe, birbirini tamamlayan konulardır. İş Sağlığı yalnız sağlıkçıların, hekim, hemşire ve diğer sağlık personelinin sorunu değildir. İş sağlığında yerine göre iş hijyenistleri (kimyagerler, fizikçiler), iş psikologları, mühendislik dalları mensupları, (makine, kimya, işletmecisi vb.) işbirliği zorunludur.

(b) İş Sağlığı ve Güvenliğinin ekonomik, hukuksal, sosyal boyutları vardır. Bu nedenle konunun asıl sahipleri, işçiler (çalışanlar) ve işverenler olmakla beraber yöneticiler, iş hukuku hakimler, ve avukatları da belli konularda İş Sağlığı ve Güvenliği (İSAGÜ) işlemlerinde söz sahibidirler.

(c) Demokrasilerde önemli rol alan sivil toplum kuruluşları, sendikalar (işçi ve işveren sendikaları), meslek kuruluşları (tabip odaları ve mühendis odaları) İSAGÜ'ne katkıda bulunurlar.

(d) Doğal olarak ülkenin kaderini belirleyen yasama, yürütme ve yargı organları İSAGÜ konularında çok kere son söz sahibidirler.

(e) İSAGÜ' nün ekonomik boyutuna ait çarpıcı bir veri Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ - İLO)'nun bir yayında (Accident Prevention, 1983 syf: 8) yer almaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıkları yüzünden oluşan kayıpların parasal tutarı (sanayileşmiş ülkelere ait yapılan hesaplara dayalı) ulusal gelirin %4 oranındadır.

1.5. İş Sağlığı ve Güvenliği etkinliklerinin ekonomik faaliyet sektörlerine göre farklılığı, tarım iş kolu dahil tüm ekonomik sektörleri ve hizmetleri kapsamasıdır.

Prof.Dr.

İsmail TOPUZOĞLU

Endüstride gıda, tekstil, kimya, imalat vb. iş kolları yanı sıra madencilik, inşaat iş kolları; hizmetlerde su, doğalgaz, ulaşım, büro hizmetleri (memurlar dahil), ticaret, ev hizmetleri düşünülmelidir. Başka bir deyişle çağımızda iktisaden faal tüm insan gücüne İş Sağlığı hizmeti sunulması beklenir. Ancak gözlenen odur ki, değişik ülkeler, kendi koşullarına göre, iş sağlığı hizmetlerini öncelikli saydıkları iş kollarından başlayarak diğer iş kollarına taşımaktadırlar.

2. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Konularına Yaklaşım ve İlkeler :

İSAGÜ konularına yaklaşım şu başlıklar altında toplanabilmektedir.

- Çalışanlara (işçilere) yönelik,
- Çalışma ortamına yönelik,
- Üretim teknolojisine yönelik ilkeler.

2.1 Çalışanlara yönelik yaklaşımda karşımıza çıkan gruplar cins, yaş, fizik, yetenek açısından (özürlüler) farklılık göstermektedir. İlke olarak cins bakımından kadınların, yaş bakımından çocukların, genç işçilerin, fiziki yetenek bakımından özürlülerin korunması öngörülmür.

2.2 Çalışma ortamı bakımından ilkeler; işyeri, mekan, yerleşim, havalandırma, aydınlatma ve v.b. etmenler bakımından normlara bağlanmıştır. (Örneğin, İşçi Sağlığı İş Güvenliği Tüzüğündeki hükümler gibi)

2.3 Üretim biçimine, teknolojiye yönelik ilkeler; ağır ve tehlikeli işler, kimyasallarla ilgili maruziyet sınırlamaları, çalışma süreleri kısıtlamaları gibi..

3. İş Sağlığı Etkinliklerinde Kullanılan Yöntemler:

3.1 Tıbbi yöntemler; işyeri bazında tıbbi muayeneler (işe giriş, aralıklı tıbbi kontrol, hastalık muayeneleri, epidemiyolojik değerlendirmeler, ilk yardım organizasyonu ve uygulamaları, sağlık eğitimi (aile planlaması, beslenme, sigara bırakma v.b.) tıbbi araştırmalar, çalışma ortamı koşullarının sağlık açısından değerlendirilmesinin iş hijyenistleriyle birlikte yapılması yeğlenir.

3.2 Teknik Yöntemler; öncelikle iş güvenliğine, kazalardan korunmaya yönelik mekanik koruyucuların belirlenmesi ve kullanımı, üretim sürecinde kullanılan ilkel maddeler, üretimde karşılaşılan ara maddelerden oluşacak sağlık ve kaza rizikolarından korunma için substitisyon (ikame-yerine koyma), kapalı çalışma, havalandırma-lokal ve genel, kişisel koruyucuların kullanımı, güvenli çalışma eğitimi, teknolojiye ilişkin güvenli çalışma araştırmaları.

3.3 Değişik bilim dallarına mensup uzmanların ortaklaşa yürüttükleri yöntemler; ergonomi, işin zenginleştirilmesi (insancıllaştırılması) örneğin, monoton işlerde yerine göre ekip temelinde iş değişimi sağlayan uygulamalar.

4. İş sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Kuralların Belirlenmesi:

4.1 Ekonominin temelinde yatan üretim İSAGÜ açısından milyonlarca çalışanın sağlığını, yaşam kalitesini yakından ilgilendirmektedir. İSAGÜ ayrıca değişik sosyal sınıfların, çalışanların, işverenlerin ve sermaye sahiplerinin çıkarıyla da bağlantılıdır. Bu nedenler toplumların İSAGÜ koşulları ve gelenekler, etik kurallar ötesinde sosyal adalete uygun yazılı hukuk çerçevesinde kurallara bağlanmasını zorunlu kılmıştır. İSAGÜ konuları hukukta ayrı bir dal olan iş hukuku disiplininin oluşmasında önemli bir etkidir. İş hukuku, işçi işveren ilişkilerini ayrıntılı bir biçimde düzenlerken çalışma süreleri, ücret koşulları, ödeme biçimlerinin yanı sıra İSAGÜ konularının büyük bir bölümünü emredici hükümler olarak benimsemiştir. Bugün tüm uygar ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de İSAGÜ' ne ilişkin yasal düzenlemeler vardır.

4.2 İSAGÜ uygulamaları üretimde maliyetlere yansıdığı ve sonuçta ulusal, uluslararası ticarete rekabeti etkilediği için İSAGÜ' ne ilişkin uluslararası yasal

düzenlemeler vardır. UÇÖ' nün (sözleşmeleri, tavsiye kararları) etik kaygıların yanı sıra ticari rekabet kaygılarına örnek olarak gösterilebilir. Daha yeni örnekler, AB (Avrupa Birliği)' nin İSAGÜ direktifleridir.

5. İş Sağlığı ve Güvenliğinde Uygulamalar:

Çalışanlar ve toplumlar açısından İSAGÜ bilinci salt düşünce olarak varlığı ya da yasal düzenlemelerin kabulü ile ölçülemez. İSAGÜ bilincinin gelişmişliği, İSAGÜ gereklerinin uygulamaya geçirilmesiyle değerlendirilir. Toplumda İSAGÜ uygulamaları sistemli, sürekli uğraşlar sonucu oluşan İSAGÜ kültürü ile başarıya ulaşabilir. Böylesi bir ortam, toplum liderleri, işçi sendikaları, üniversiteler gibi kuruluşların yoğun çalışmaları ve baskısıyla oluşturulabilir.

6. İş Sağlığı ve Güvenliğinde Strateji:

Burada strateji İSAGÜ çalışmalarının daha etkin biçimde yaşama geçirilmesi için öneriler ve girişimleri tartışmaya açmak için kullanılmıştır.

Halen Türkiye'de azımsanmayacak sayıda kuruluş, personel (insan gücü) İSAGÜ konusunda çalışmalar yapmaktadır. Bunlardan önemli olanları şöyle sıralayabiliriz.

- Çalışma ve Sosyal Bakanlığı'nın birimleri; İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, İş Teftiş Kurulu, İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi (İSGÜM), Yakın ve Orta Doğu Çalışma Merkezi (YODÇEM)

- Sosyal Sigortalar Kurumu iş kazaları ve meslek hastalıkları vakalarının tedavilerini ve geçici/sürekli iş göremezlik ödemelerini üstlenmiş bulunmaktadır.

- İşyerlerinde yer yer İSAGÜ seminerleri, eğitimleri yapıldığı bilinmektedir.

- İşçi sendikaları, kendi üyelerine zaman zaman eğitim seminerleri düzenlemekte, eğitim materyali kitaplar, broşürler yayınlamaktadır.

- Üniversitelerin bazı Tıp Fakültelerinde, Teknik Üniversitelerin bazı fakültelerinde, Yüksek Okullardan bir bölümünde İSAGÜ eğitimi verildiği gözlenmektedir.

- Vakıf, dernek, özel firma statüsündeki bazı kuruluşlar, İSAGÜ konusunda danışmanlık yapmakta veya İSAGÜ eğitimi vermektedirler.

- Meslek kuruluşları, Tabip Odaları, Mimarlık ve Mühendislik Odaları, İSAGÜ kuruluşları seminerler düzenlemektedirler.

Tüm bu çalışmalara karşın iş kazalarından ölüm oranları sanayi ülkelerine göre kat kat fazlalık göstermekte, meslek hastalıkları sayılarında ise beklenenin çok altında vaka bildirilmektedir. Bu görünümü İSAGÜ çalışma yöntemlerinin yeniden gözden geçirilmesi zorunluluğunu gündeme getirdiği biçimde algılamak yanlış olmayacaktır. Bu takdirde;

- Önce yetkili kişilerden kurulacak bir kurul aracılığı ile bilimsel kriterlere dayalı durum saptaması yapılmalı,

- İSAGÜ çalışmalarında başarılı sonuçlara gidecek öncelikler saptanmalı- eğitim özellikleri (hedef gruplar, eğitim süreleri, eğitim materyali gibi konular) bakımından,

- Kuruluşlar arasında iş bölümü olmalı, kaliteli insan gücü yetiştirme bakımından araştırmalar yapılmalı ve sağlam istatistiksel veriler toplanmalı,

- Değişik kuruluşlar arasında koordineli çalışmalar yapılması sağlanmalı,

- Aralıklı değerlendirmeler öngörülmelidir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMLERİ OHSAS - 18001 / TS - 18001

OHSAS

OHSAS - 18001 (Occupational Health and Safety Management Systems), müşterilerin yönetim sistemlerinin tanımlanabilir iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi standardı ile tetkik edilebilmesine ve belgelendirilebilmesine olan acil müşteri ihtiyaçlarının karşılanması için geliştirilmiştir.

Standardın kapsamı aşağıda gösterildiği gibidir:

- 1) Kuruluşun faaliyetleri ile birleştirilen, İş sağlığı ve Güvenliği (İSG) risklerine maruz kalabilecek çalışanlar ve ilgili diğer taraflar için riskleri yok etmek veya en aza indirmek için bir İSG yönetim sistemi oluşturmak,
- 2) Bir İSG yönetim sistemini kurmak, uygulamak ve sürekli iyileştirmek,
- 3) Kuruluşun beyan edilen İSG politikasına kendi kendine uymayı sağlamak,
- 4) Bu gibi uygunlukları diğerlerine göstermek,
- 5) Kuruluşun İSG yönetim sisteminin bir dış kuruluş tarafından belgelendirilmesine / kaydedilmesine istekli olmak,
- 6) Bu standardın şartları ile uygunluğunu kendi kendine tayinini ve deklarasyonunu yapmak,

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi, kuruluşun faaliyetleri ile ilgili İSG riskleri yönetimini kolaylaştıran tüm yönetim sisteminin bir parçasıdır. Bu sistem, kuruluş yapısını, faaliyet planlarını, sorumluluklarını, deneyimleri, prosesleri, prosedürleri ve kuruluşun İSG politikasının geliştirilmesi, uygulanması, iyileştirilmesi, başarılması, gözden geçirilmesi ve sürdürülmesi ile ilgili kaynakları kapsar.

İSG Yönetim Sistemleri unsurları aşağıdaki gibidir:

- 1) Genel Şart
- 2) İSG Politikası
- 3) Planlama
- 4) Uygulama ve Çalıştırma
- 5) Kontrol ve Düzeltici Faaliyet
- 6) Yönetimin Göden Geçirilmesi

Kaza Tanımlaması, Risk Değerlendirmesi ve Risk Kontrolü İçin Planlama

Kuruluş, devam eden tehlikelerin belirlenmesi, risklerin değerlendirilmesi ve gerekli kontrol ölçümlerinin yapılması için prosedürler oluşturmali ve sürdürmelidir.

Bu prosedürler aşağıdakileri içermelidir;

- Rutin ve rutin olmayan faaliyetler;
- İş yerine erişebilme imkanına sahip personelin faaliyetleri (taşeronlar ve ziyaretçiler dahil);
- Kuruluş veya diğerleri tarafından sağlanan işyerindeki olanaklar.

2010

Kuruluş, İSG hedeflerini koyarken bu değerlendirmelerin sonuçlarının ve bu kontrollerin etkilerinin dikkate alınmasını sağlamalıdır. Kuruluş bu bilgileri dokümante etmeli ve güncel tutmalıdır.

Kaza tanımlaması ve risk değerlendirmesi için kuruluşun metodolojisi;

- Karşıt (reactive) olmaktan çok, lehte (proactive) olmayı sağlamak için, kapsamına, doğasına ve zamanlamasına göre tarif etmeli,
- Ölçümler ile giderilen veya kontrol edilen risklerin sınıflandırılması ve tanımlanmasını sağlamalı,
- Çalıştırma deneyimi ve uygulanan risk kontrol önlemlerinin kapasiteleri ile tutarlı olmalı,
- Kuruluşun şartlarının tayinine, eğitim ihtiyacının tamamlanmasına ve/veya çalıştırma kontrollerinin geliştirilmesine girdi sağlamalı,
- Gerekli faaliyetlerin hem etkin, hem de zamanında uygulanması için izlemeyi sağlamalıdır.

İSG Yönetim Sistemi Unsurları

Başarılı bir İGS yönetim sistemi elemanları

BRUSELLOZ (Melitensis, Ondulan Ateş, Dalgali Ateş, Akdeniz Ateşi, Malta Humması, Mal Hastalığı)

Bruselloz, M.Ö. 450 yıllarında Hippocrates tarafından "Humma" adıyla tanımlanmıştır. Humma'nın etkenini Bruce 1886 yılında belirlemiştir. Daha sonraki senelerde, aynı hastalığa neden olan ve Bruce'un bulduğu bakteriyle benzer özellikleri olan başka mikroorganizmalar da saptanmıştır. 1915 yılında bu bakterilere Bruce'un anısına Brucella bakterileri, oluşturdukları hastalığa da Brucellosis (bruselloz) adı verilmiştir.

Bruselloz, bazı hayvanlardan insanlara bulaşan, dalgali (ondulan) bir ateş, bol terleme, yaygın eklem ve kas ağrıları, çeşitli organik bulgularla uzun süre devam eden, bakteriyel, zoonotik (hayvansal kökenli) bir enfeksiyon hastalığıdır.

Brusellozun etkeni, Brucella grubunda yer alan bazı bakterilerdir. Brucella grubu 7 tür bakteriyi kapsar. Bunlardan üçü; Br. Melitensis, Br. Abortus, Br. Suis insan Brusellozunun etkenidir. Köpeklerin taşıdığı Br. Canis de insanda hastalık nedeni olmaktadır. Bruselloz bazı hayvanlardan insanlara bulaşır. İnsanlar için hastalığın kaynağı olan hayvanlar keçi, koyun, sığır, manda, domuz, nadiren köpeklerdir. Anadolu halkının mal olarak tanımladığı hayvanlardan insanlara bulaştığı için hastalığa, halkımız mal hastalığı adını da vermiştir. Hastalık hayvanlarla yakın ilişkisi olan kırsal bölge halkında, çiftçilerde, hayvancılıkla geçinenlerde, çobanlarda, kasaplarda, mezbahe işçilerinde, et ve süt sanayiinde çalışanlarda, veterinerlerde daha çok görülür. İnsandan insana bulaşmamasına rağmen hastanın bakımını yapan sağlık görevlileri de risk altındadır.

Brusellozun dünyada en çok görüldüğü bölge Akdeniz çevresinde yer alan ülkeler ile adalarıdır. Bu nedenle Akdeniz Ateşi, ilk olarak Malta Adasında tanımlandığı için de Malta Humması adını almıştır. Hastalık daha çok tarımla ve hayvancılıkla geçinen az gelişmiş ülkelerde yaygındır. Ülkemizde ise, özellikle İç Anadolu, Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde daha çok görülmektedir.

Brucella bakterileri hayvan vücudundan süt, idrar, genital salgı, et ve sakatat, düşük cenin ve buna ait materyal ile dış ortama çıkar ve çeşitli yollarla insanlara bulaşır. Başlıca bulaşma yolu ağız ve sindirim kanalıdır. Özellikle kaynatılmadan ya da pastörize edilmeden içilen koyun, keçi, inek, manda, sütleriyle bulaşır. Böyle sütlerden üretilen kaymak, tereyağı, krema, sütlü dondurma ve taze beyaz peynir yenmesi de hastalığın bulaşmasına sebep olur. Yoğurt, tuzlu suda en az 2 ay soğukta bekletilen salamura peynir, kaşar ve diğer eritme peynirleri, yoğurdu çalkalayarak çıkartılan tereyağı ile bulaşma olmaz. Hayvanların idrar ve atıkları ile kirlenmiş kuyu suları ve birikinti suların içilmesi, sebzeilerin iyice yıkanmadan çiğ yenmesi ve hatta çiğ etten yapılan yiyecekler bulaşma nedeni olabilir.

Hastalık temasla deri yolundan da bulaşabilir. Hasta hayvanların genital salgıları, düşük materyali, idrar, irin gibi çıkartılarına temasla bulaşma olasılığı yüksektir. Elle süt sağanlara da hastalık deri yolundan bulaşabilir. Hastalığın cinsel temasla bulaşma olasılığı çok azdır.

Hastalık ahır ve ağıl tozlarının solunumu ile solunum yolundan da bulaşabilir. Bruselloz inokulasyon (batma, batırma) yoluyla da bulaşır. Mikrobiyoloji laboratuvarında çalışan görevlinin kullandığı ucu sivri aracın, dikkatsizlikle, kendisine ya da yardımcısına batması sonucunda bulaşma olabilir. Canlı bakterilerden üretilmiş aşıları uygularken enjektör iğnesinin uygulayıcıya batmasıyla da hastalık gelişebilir.

Açıklanan yollardan insan vücuduna giren Brucella bakterileri üreyip çoğalarak vücutta yayılır. Çeşitli organ ve dokularda, özellikle lenfa bezleri, karaciğer, dalak, kemik iliğinde yerleşir. Bu odaklarda da çoğalmaya devam eden bakterilerin kan dolaşımına geçmesiyle hastalık başlar. Kan dolaşımıyla diğer organ ve dokulara, kalp, böbrekler, eklemler, cinsel organlar, beyin ve beyin zarına da ulaşabilirler. Böylece çeşitli belirti ve bulguların görülebildiği hastalık tabloları oluşur.

Brusellozun kuluçka süresi çoğunlukla 7-21 gündür. Bazen daha uzun olabilir. Kuluçka döneminde sonra başlayan hastalık, birçok organ ve dokuyu kapsayan bir enfeksiyon olduğu için, çok çeşitli belirti ve bulgular görülebilir. Özellikle uzun süreli ateş, bol terleme, eklem ve kas ağrılarından yakınan hastalık halklerinde öncelikle bruselloz düşünülmelidir.

Bruselloz ekseriya sinsi başlar. Hastalık tablosu yavaş gelişir. Hastaların %90' ı ateşten yakınır. Halsizlik, bitkinlik, iştahsızlık, baş ağrısı, bel ağrısı, hafif çarpıntı, terleme, gibi

**Prof.Dr.
Kamil GÜLTAN**

belirtileri izleyerek ateş başlar. Üşüme ve ürpermelerle her gün biraz daha yükselir. Sonra yavaş yavaş düşerek normale iner. Birkaç gün normal seyreden vücut ısısı tekrar yükselir. Hastalık birbirini izleyen ateşli ve ateşsiz dönemlerle 2-3 ay kadar sürer. Dalgalı (ondulan) bir ateş eğrisi oluşur. Ancak günümüzde erken tanı konup hemen tedaviye başlandığından bu tipik ateş çok az görülmektedir. Hastaların çoğunda ateş değişik tiplerde ve düzensiz seyreder. Özellikle geceleri artan bol terleme oluşur. Sırt, bel, kalça ve diğer eklemlerin ağrılarından yakınır. İştahsızlık ve terleme ile su kaybından hastalar zayıflar. Depresyon (ruhsal bunalım) hali oldukça sık görülür.

Fizik muayenede boyun, koltuk altı ve kasıktaki lenfa bezlerinde büyüme (lenfadenopati) saptanır. Karaciğer ve dalak da büyümüştür. Deride değişik tiplerde döküntüler görülebilir. Bazı kimselerde Bruselloz gizli seyreder. Bunların Brusellozlu oldukları laboratuvar tetkikleri ile saptanabilir.

Hastalığın çok rastlanan bir tipi de kronik (müzmin) Brusellozdur. Kronik Bruselloz halsizlik, yorgunluk, baş ve eklem ağrıları, uykusuzluk, cinsel yetersizlik ve depresyon yakınmaları ile birkaç yıl devam eder. Tipik belirti ve bulgularla başlayan bruselloz uygun tedaviye rağmen kronikleşebilir ya da tekrarlayabilir. Hastaların %10 kadarında, ilk hastalıktan 2 ay - 2 yıl sonra tekrarlamalar (nüksler) görülmektedir. Birbirini izleyen nükslerle Bruselloz 4 yıl kadar sürebilir.

Bruselloz bazen bir organ hastalığı gibi de seyreder. Bu tip Bruselloz olgularına artirit, hepatit, kolesistit, karaciğer apsesi, dalak apsesi, menenjit, ensefalit, erkeklerde orşit, edidimit, prostatit, kadınlarda ovarit, endometrit, her iki cinste nefrit, piyelonefrit, pnömoni, bronşit, endokardit, miyokardit, pankreatit, enterit, kolit tanısı konabilir. Bu hastalıklar Brusellozun komplikasyonları olarak da kabul edilirler.

Gebelerde Bruselloz bazen düşük veya ölü doğumlara neden olabilir. Gebelikte geçirilmekte olan Bruselloz hemen tedavi edilmelidir. Ancak gebelerde bazı ilaçların kullanımı sakıncalı olduğundan ilaç seçiminde çok bilinçli ve dikkatli olmak gerekir.

Bruselloz birçok hastalığı taklit edebildiğinden kesin tanı koymak zordur. Diğer hastalıklardan laboratuvar tetkikleri ile ayırt edilebilir. Klinik belirti ve bulgular yanında laboratuvar verileri de dikkate alınarak tanı kesinleştirilebilir.

Bruselloz tanısı konulan hastaların tedavisine hemen başlanmalıdır. Spesifik (özgül) tedavi, Brucella bakterilerine etkili antibiyotiklerden 2 veya 3'ü bir arada verilerek uygulanır. Tedavinin devam süresi 3-6 haftadır. Nükseden olgularda değişik antibiyotik kombinasyonları ile tedavi yenilenebilir. Antibiyotik tedavisi ile birlikte yakınmaları baskılayan ve vücut direncini güçlendiren nonspesifik tedavi de gereklidir. Hastanın ağrılarına ve ateşine karşı ağrı kesici, ateş düşürücü antiromatizmal ilaçlardan yararlanılır. Vücut direncini güçlendirmek ve kansızlığı önlemek için çoklu vitamin + mineral preparatları verilebilir.

Bruselloz insan ve hayvan sağlığını bozarak önemli derecede iş gücü ve ekonomik kayıplara neden olan zoonotik bir enfeksiyon hastalığıdır. Hastayı tedaviye çalışmanın maliyeti de yüksektir. Hayvan ve insanları hastalıktan korumak daha ucuz ve kolaydır. Hayvan ve insanları hastalıktan koruyucu en etkili araç Brucella aşılardır. Bu aşılar insanları korumada yeterince etkili ve güvenilir değildir. Hayvanlar, özellikle genç hayvan sürüleri Brucella aşılılarıyla düzenli ve gerektiği gibi aşılanarak bağışıklandığında direnç kazanırlar ve kolayca hastalanamazlar. İnsan Brusellozunun esas kaynağı olan hayvan sayısı aşılamayla azaldığından insanlar da hastalıktan korunmuş olur.

Bruselloz insanlara çoğunlukla kaynatılmamış ya da pastörize edilmemiş sütler ve çiğ süttten yapılan süt ürünleriyle ağız yolundan bulaşır. Bu nedenle pastörize edilmemiş çiğ süt içilmemelidir. Bu sütleri içmeden önce en az 5 dakika kaynatılmalıdır. Peynir, tereyağı, kaymak, krema, sütlü dondurma gibi ürünler kaynatılarak pişirilmiş veya pastörize edilmiş sütlerden üretilmelidir. Çiğ süttten yapılan taze beyaz peynir tuzlu suda salamura edilip buz dolabı soğukluğunda (4-6°C) en az iki ay bekletilmelidir. Çiğ süttten peynir yapmak isteniyorsa süt 60°C'ye kadar ısıtılıp bu ısıda en az 30 dakika tutulduktan sonra uygun sıcaklığa düşünce mayalanmalıdır.

Çiğ köfte gibi çiğ et yenmemelidir. Çiğ yenen sebze ve meyveler temiz akar suyla iyice yıkanmalıdır. Süt sağımı ve hayvanların bakımı lastik eldiven giyilerek yapılmalıdır. Ahır ve ağıllara ağız ve burnu örten tül bent maskeler takılarak girilmelidir. Hayvanın doğumuna yardım, düşük ve düşük materyaline temas çıplak elle yapılmamalı, lastik eldiven giyilmelidir. Brusellozdan ölen hayvan leşi, düşük ve düşük materyali derin çukurlara, üzerine bol kireç kaymağı döküldükten sonra gömülmeli, açıkta bırakılmamalıdır.

ÖRGÜTSEL STRES YÖNETİMİ (II)

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRGÜTSEL STRESLE BAŞA ÇIKMA YOLLARI

Stresle başa çıkma, strese nasıl uyum sağlanabileceği anlamına gelir. Stresle karşılaşan birey, yaptığı bilinçsel değerlendirme sonucu, farklı tepki gösterme biçimlerini seçer. Birinci tepki yolu sorun çözümüdür. Sorun çözmede, birey ya çevresel stres etmenini ya da davranışını değiştirebilir. Örneğin yönetici çalışanın performansı ile ilgili olumsuz geribildirim veriyorsa, işgören ya yöneticiyi hatalı bilgi aldığına ikna etmeye çalışabilir ya da performansını artırabilir. İkinci işlev, bireyin strese karşı fizyolojik ve psikolojik tepkilerini yönetmesidir. Örneğin çalışanın sosyal işlevlerinin ve moralinin zarar görmesini engellemeye çalışması gibi.

Stresle örgütsel başa çıkma yollarını aşağıda sayılan başlıklar altında inceleyebiliriz:

1. Performans Değerlendirmesi : Etkili performans değerlendirme ve ödüllendirme sistemleri oluşturularak, rol çatışması ve rol belirsizliğinin azaltılarak, stres yapan çalışma rolü düzenlenir.¹

2. Karar Verme Sürecine Katılma : Karar vermeye katılımı artırarak iş tatmini yükseltilir.² Katılımı artırma, karar verme sürecindeki merkezileşmeyi ortadan kaldırarak iş verimliliği sorumluluğunu diğerler çalışanlara da dağıtır. Katılımla, bireyin işe olan bağlılığını artırır ve buna bağlı olarak da rol çatışmasını ve belirsizliğini ortadan kaldırarak stresi azaltır.³

3. İş Zenginleştirme : Çalışana daha fazla sorumluluk vererek işi anlamlı kılar. Monotonluğu kaldırır.⁴

4. Çalışanın Yeteneklerinin Dikkate Alınması : Çalışanların yetenekleri doğrultusunda iş sorumlulukları verilerek, çalışanın kapasitesini aşan veya kapasitesinin altındaki işlerin yol açtığı sorunlar azaltılır.⁵ Kariyer planlaması yapılırken stresle ilgili danışmanlık birimlerinin kurulması veya çalışma ilişkilerinin bu alanında eğitim veren, müşavirlik kuruluşlarından da yararlanılmalıdır. İşgören işveren kuruluşları çalışma ortamında işgörenlerin yaşadığı sorun ve stres kaynaklarını belirleyip çözümleri amaçlayan "Stres Yönetimi Eğitim Programları" stresle başa çıkmada yararlı olacaktır.

5. Zaman Yönetimi : Etkili zaman kullanımı, stresi azaltıcı etki gösterir. Önemli ve kritik işlerin öncelikli yapılması, daha az önemli işlerin ileriki tarihlerde yapılması, zaman baskısının doğurduğu stresi azaltır.⁶

6. Çatışmayı Azaltma ve Örgütsel Roller Açıklama : Çatışmanın azaltılması

Mürsel ÇUKUR
İş Müfettişi

¹ İlkay Savcı, a.g.k., s.90

² İlkay Savcı, a.g.k., s.90

³ Jale Balaban, a.g.k., s. 73

⁴ İlkay Savcı, a.g.k., s. 90

⁵ İlkay Savcı, a.g.k., s.91

⁶ İlkay Savcı, a.g.k., s. 91

ve örgütsel rollerin açık olarak ifade edilmesi, örgütsel stresi azaltabilir ya da ortadan kaldıracaktır. Örgüt, çalışanlara kendilerinden ne yapmalarının beklendiğini, işlerinin içeriğini ve gerektirdiği sorumluluklarının neler olduğunu açıkça belirtmelidir.⁷

Sorun olan her yerde çatışma kaçınılmazdır. Örgütler için de bu geçerlidir. Çalışanlar arası uyuşmazlıkların görülmesi doğaldır. Uyuşmazlık, soruna daha uygun çözümü bulmak için yönlendirildiğinde seçilen çözüm yolunun uygunluğu oranında yararlılığa dönüştürülmüş olur. Bu yüzden örgütte çatışmanın ortadan kaldırılması değil, yönetilmesi gerekmektedir.

Aşırı çatışma grubun varlığını ve etkinliğini tehlikeye düşürür. İşgörenler arası çatışmanın en aza indirilmesi ile örgüt içinde birlik oluşması sağlanmalıdır. Bu birliğin örgütü bütünleştirme düzeyine çıkması ise örgütü daha da sağlıklılaştıracaktır.

7. İşyerindeki Rekabetin Optimizasyonu : Rekabet işletmelerin gelişmesi ve günümüzdeki piyasa koşullarına uyum sağlayabilmesi için gereklidir. Firmanın dışarıya karşı olan rekabeti kadar çalışanlar arasındaki rekabet için de bu doğrudur. Ancak yoğun rekabetlerin ve çatışmaların yaşandığı örgütler de strese yol açmaktadır.⁸ Rekabetin de belirli sınırları aşması halinde, firma içi ilişkilerde sorunlara, uyumsuzluklara yol açacaktır. Rekabet politikası bu durum dikkate alınarak, olumsuzlukların başladığı noktada gevşetilmelidir.

8. İş Doyumu : İşgörenin işini ya da iş yaşamını değerlendirmesi sonucunda duyduğu hazzı ya da ulaştığı olumlu duygusal duruma işten doyum denir. İşgörenin işten doyum, örgütün ürün üretmek amacı yanında, ikinci amacı olan gereksinimlerini karşılama amacının gerçekleşmesine bağlıdır. İşten doyum işgörenin örgütten bekledikleri ile örgüt tarafından karşılanabilen gereksinimlerinin dengeleşmesine bağlıdır.

Etkili örgütler, insansız ne örgüt ne de üretim olamayacağını bilerek, işgörenlerden yana ve yönetimlerinde işgörene yönelimli olmaya özen göstermektedirler. İşgörenlerin elverişli bir ortamda çalışmasını sağlıyorlar; konut, park yeri, boş zamanlarını doldurma gibi sorunlarını çözüyorlar. İşgörene güveniyor, saygı duyuyor, onların örgütleri için temel kaynak olduğunu bilerek davranıyorlar.

Etkili örgütler; tüm işgörenlerin paylaşabileceği değerler ve düzgüler oluşturmakta ve işgörenlerin yönetiminde bunları kullanmada beceriklidirler.

9. Yöneticinin Niteliği : Güçlü yol gösterici liderler kurum kültürünün güçlü olmasını sağlar. Zayıf kültürlü örgütlerde,

ortak bakış açısı yokluğu, yöneticilerle çalışanlar arasında kopukluk, düşmanlık hislerinin yoğun olması, güvensiz ortamı vardır. Zayıf kültürlü örgütler başarısızdır.

Yönetimin etik olarak adalet, eşitlik, tarafsızlık, hoşgörü ilkelerine uyması gerekir. Astlarını yargılarken katı davranmamalı, astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmamalı, saldırgan ve kırıcı davranmamalı, astları arasında

7 Jale Balaban, a.g.k., s. 73

8 İlkay Savcı, a.g.k., s.87

meydana gelen çatışmalarda hakemlik yapmalıdır.

Yöneticiler iş yükünü dengeli olarak dağıtmalı, astlarından yeterlikleri oranında üretim beklemelidir.⁹

Ülkemizde, gerek kamuda ve gerekse özel sektördeki yöneticilerin çoğunun stresle başa çıkmak için planları yoktur.¹⁰

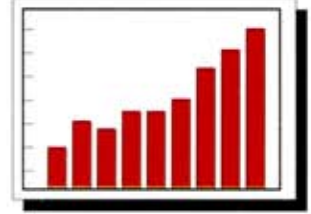
KAYNAKÇA

- BALABAN, Jale : **Örgütsel Stres Kaynakları ve Çalışanlar Üzerine Bir Uygulama**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü.S.B.E., Eskişehir, 1998
- IŞIKHAN, Vedat : "Çalışma Hayatında Stres Olgusu ve Başa Çıkma Yolları", **TİSK İşveren Dergisi**, Haziran 2001
- ROWSHAN, Arthur : **Stres Yönetimi : Hayatımızın Sorumluluğunu Almak İçin Stresi Nasıl Yönetebilirsiniz?**, Çeviren, Şahin Cüceloğlu, Sistem Yayıncılık, Geliştiren Kitaplar Dizisi, No:171, Birinci Basım, İstanbul, 1998
- SAVCI, İlkay : **Örgüt ve Birey**, 72 Tarama Dizgi Fot. Ofset Ltd. Şti. Birinci Basım, Ankara, Nisan 1999
- SOYER, Ata : "Stres ve İş", **Toplum ve Hekim Dergisi**, Cilt 14, Sayı 2
- TÜRKEL, Asuman : "Monotonluk ve Başa Çıkma Yöntemleri", **MESS 1990 Yılı Seminerleri Eğitim Kitapları Dizisi-24**, Ankara, Şubat 1991

9 Jale Balaban, **a.g.k.**, s. 29,20

10 Vedat Işıkhhan, "Çalışma Hayatında Stres Olgusu ve Başa Çıkma Yolları", **TİSK İşveren Dergisi**, Haziran 2001, s.30

RİSK DEĞERLENDİRMESİNE KATKI OLARAK İŞYERİ ORTAM HAVASININ ARAŞTIRILMASI

Kimyasal maddeler yaşam kalitesini yükseltmiştir. Tarımda üretimin artırılmasında, hastalıkların önlenmesinde ve iyileştirilmesinde olduğu gibi bir çok faaliyetlerimizde kimyasal maddelere ihtiyaç duyulmuştur. Günümüzde kimyasal maddeler bir çok işyerinde mevcuttur. Potansiyel olarak böyle maddelerle temas halinde bulunabilen herkesin bununla bağlantılı riskleri bilmesi ve anlaması aynı zamanda bir zorunluluk haline gelmiştir.

Sağlık sorunları işyerlerinde masrafa yol açmakta, kayıp iş zamanlarına neden olmakta veya iş moralini kötüleştirmekte ve verimliliği azaltmaktadır. Global ısınma, hava kirliliğinin geniş alanlara yayılması veya ozon tabakasının bozulması gibi çevre olayları ciddi zararlar yol açmaktadır. Çevredeki zararlı maddelerin azaltılması gibi iş sağlığı ve iş güvenliğinin de iyileştirilmesi üzerinde durulması gereken meseleler arasındadır.

Tehlikeleri önleyebilen ve ortadan kaldıracı olan yararlanıldığı süreç- teknik ve rehber bilim mevcuttur. Ayrıca, sağlık ve sosyal sigorta alanında yapılan masrafların azaltılması için alınan ihtiyati tedbirler fayda sağlar. İşyerinde etkili bir iyileştirme faaliyeti de uygun koruyucu tedbirlerin alınmasına bağlıdır. Buradan hareketle, güvenilir ve temiz teknolojilere yapılan uzun süreli yatırımların tasarruf sağladığı pratik sonuçlarından anlaşılmaktadır (1). Bu tasarruflar kamuoyunun bilgisi dahilinde yapılırsa iş koruma tedbirlerinin kabul görmesi önemli ölçüde artacaktır. Riskleri değerlendirmek ve uygun tedbirleri almak için büyük gayret gösterilmesi günümüzde daha zorunlu hale gelmiştir. Kimyasal maddelerin tehlikeli yönlerinin nicel olarak değerlendirilmesi, risk değerlendirmenin bir bölümü olarak görülür. Sağlığı riske sokan bütün kimyasal maddeleri ayırtırmanın her zaman gerçekleştirilemediği göz önünde tutulmalıdır. Bu maddeler gerekli olan mekanizmaların tamamlayıcı unsurlarıdır. Bunlardan kaynaklanan risklerin kontrol altına alınması Risk Yönetimi'nin görevidir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) İş Sağlığı Dairesine (Office of Occupational Health) göre; İş Ortamında Risk Yönetimi, tehlikeli iş maddelerinin ortaya çıkmasını önlemek veya azaltmak maksadıyla alınan kararlara ve tedbirlerle dayanan kapsamlı bir taslaktır. Risk Yönetimi iyi koordine edilmiş bir hareket tarzına uyum sağlayan bir çok unsurları içermektedir. Öncelikler mantıklı bir esasa dayanır (2). Avrupa Birliği Komisyonu, Risk Yönetimi talimatlarını içeren "İşyerlerinde Risklerin Değerlendirilmesi Hakkında Öneriler" isimli bir rehber hazırladı (3). Yazı ekindeki şema bu süreci göstermektedir. Havanın kirletilmesi ile ilgili talimatların güvenilirliği işyerlerinde risklerin etkili şekilde değerlendirilmesine bağlıdır. Ölçümlere başlamadan önce numune alma stratejisi geliştirilmelidir. Avrupa Normu EN 689'da bu husus şöyle açıklanmaktadır (4): Çok sayıda endüstriyel metot ve kimyasal maddeler mevcuttur. Her bir işlem adımı, farklı şartları (örneğin sürekli veya aralıklı süreç, ısı, basınç) ve değişik kimyasal maddeleri (kimyasal cevherler) içermektedir. Bu hususta atılan adımların her biri farklı şekilde oluşan şartlardaki farklı faaliyetleri gerekli kılabilir. Kaynakların şiddeti, hava olayları, meteorolojik değişiklikler gibi zehirli madde kaynaklarının ve fiziki parametrelerin ortadan kaldırılması büyük önem taşımaktadır. Bunlara bağlı olarak oluşan şartlara maruz kalınması sonucunda ortaya çıkan büyük farklılıklar, çalışanların tek tek gösterdikleri bireysel davranışlarıyla büyük ölçüde ayrıca etkilendir. Zararlı maddelerin yoğunlaşmasında oluşan ani değişikliklerin ve büyük mekansal yoğunlaşma farklılıklarının hangi nedenlerden kaynaklandığını bütün bunlar açıklamaktadır. Numune almanın yeri, zamanı ve süresi bu yüzden kesin önem kazanmaktadır. Belirli bir gün veya tespit edilmiş bir zaman süreci içinde tek tük yapılan sırf bu ölçümlere itibar edilmesi, hava kirliliğine maruz kalmanın tek tek karakteristik özelliklerinin gerçekten ne ölçüde değişebileceği konusunda yetersiz bir düşüncenin oluşmasına neden olabilir. Bu yüzden ortaya çıkan değişikliklerde mümkün olan nedenleri dikkate alan numune alma stratejileri uygulanmalıdır.

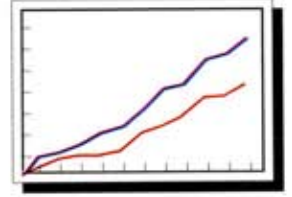
Hava kirlenmesinin gerçek yoğunluğunu ifade eden tablonun kabul edilebilir sonuçları şu şekilde elde edilmektedir:

Savaş KILIÇ

Bir numune alma stratejisinin klasik elemanları;

- Nerede numune alınmalıdır?
- Ne zaman numune alınmalıdır?
- Hangi zamanlar arasında numune alınmalıdır?
- Ne kadar numune alınmalıdır?

Hava ortam analizleri risk değerlendirilmesinde tamamlayıcı unsurdur ve masraf-fayda ilkesi adı altında yürütülen Risk Yönetimi için önemli bir koşuldur.

Özellikle masraf-fayda-araştırmanın önemli bir faktör olduğu Amerika Birleşik Devletlerinde Risk Değerlendirmesi ve Risk Yönetimi (Risk Assessment) için tasarılar geliştirilir ve diğer tasarılar da orada önerilir.

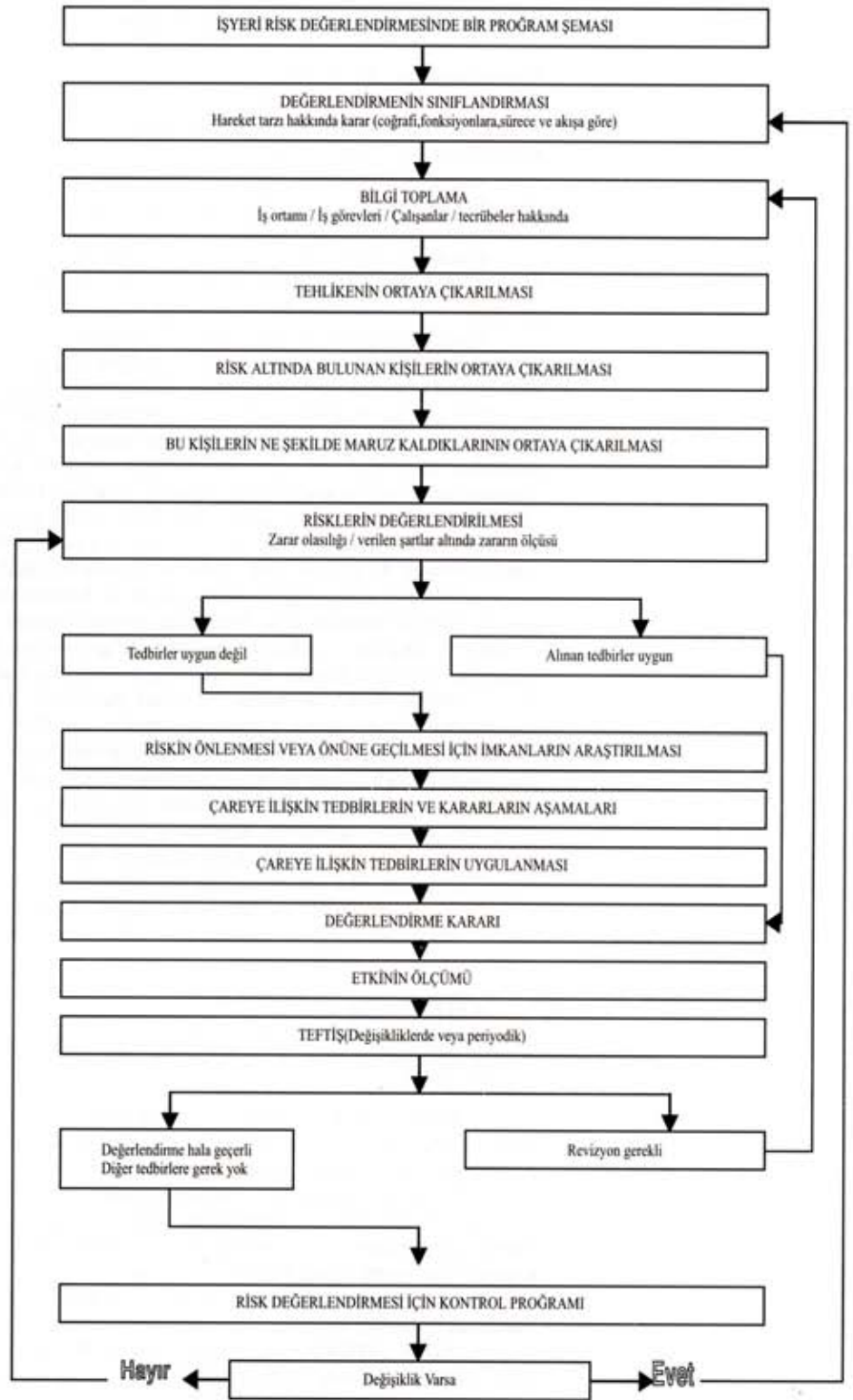
Risk Yönetiminde alınan kararlarda alternatif normların fayda ve masrafları dikkate alınmalıdır. Risk Yönetiminin normları geliştirildiğinde karar mercii, beklenen faydalar hakkında ve ayrıca her alternatifin kullanılması halinde oluşacak masrafları kimin karşılaması gerektiği gibi kimin fayda sağlayacağı veya kayba uğrayacağı hakkında da bilgi elde etmeye çalışmalıdır. Eğer bu faydalar-masraflar-araştırmalar risk yönetimi sırasında kazanılan tecrübeler ile ilişkilendirilecekse buradan kamu sağlığı, çevre koruma ve ekonominin iyi bir durumda olduğu anlaşılır. Uygulama stratejileri Risk Yönetiminin önemli unsurlarıdır. Bununla ilişkili faaliyetlerde kamu sağlığı ve çevre korumanın hedeflerine daha çabuk ve daha ekonomik şekilde ulaşmak için idari atılımlarda olduğu gibi normların yenileştirilmesi de dikkate alınmalıdır. Bu stratejiler yasal kurallar dışındaki tedbirleri de kapsamalıdır (5). Risk Değerlendirmenin (Risk Assessment) ve Risk Yönetiminin sürekli şekilde yapılandırılması için Amerikan Sanayi Hijyeni Derneği (American Industrial Hygiene Association) (AIHA) inisiyatifi ele geçirmiştir. Bunun da temeli İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi (Occupational Health and Safety Management Systems) dir. Mayıs 1996'da AIHA tarafından bir öneri yayınlandı (6). Amerika Birleşik Devletleri, uluslararası Standartlaşma Organizasyonunun temelleri üzerine uluslararası normların benimsenmesi konusunda öneri getirmeyi planlamaktadır. Maruz kalma ile ilgili yapılan ölçümlerin gerekli olması ve ölçüm sonuçlarının kaydedilmesi önemli bir faaliyet olmalıdır. Şimdiye kadar olan çalışmalardan bir sonuç çıkarılacaksa şu ifade edilmelidir; Risk Yönetimi çevredeki zararlı maddelerin azaltılmasında olduğu gibi iş sağlığı ve iş güvenliğinin korunmasının sürekli şekilde geliştirilmesine kesin katkı sağlamaktadır. Bunun için öngörülen şart etkin bir şekilde yapılan risk değerlendirmesidir. (Risk Assessment).

Uygun metodlarla gerçekleştirilen zararlı madde ölçümleri risk değerlendirmeye tabidir. Masraflar-faydalar-araştırmalar risk yönetiminin bütün aşamalarında ölçüm cihazlarının seçimi de dahil yapılır.

LİTERATÜR

1. WHO-OCH-95.3 : Hazard Prevention and Control in the Work Environment, Prevention and Control Exchange (PACE). World Health Organization (February 1995), Geneva.
2. Goelzer,B.: Consideration on Exposure. Assessment in the Work Environment. Office of Occupational Health, World Health Organization. Tagungsbericht VISUAL 92, Zweites Lübeck Umweltsymposium (Sept.1992).
3. European Commission : Guidance on Risk Assessment at Work (1995)Luxembourg .
4. DIN EN 689 : Arbeitsplatzatmosphäre; Anleitung zur Ermittlung der inhalativen Exposition gegenüber chemischen Stoffen zum Vergleich mit Grenzwerten und Messstrategie (April1995), Beuth Verlag, Berlin.
5. Marsicano, L.: Risks.The Synergist, Volume 7 ,Nummer 2 (February 1996). An American Industrial Hygiene Association Publication .USA.
6. AIHA OHSMS 96/3/26: Occupational Health and Safety Management System; AIHA Guidance Document. American Industrial Hygiene Association (May 1996).

Yazar : Dipl.-Ing. Kurt Lechnitz
Am Waldrand 42
23627 Gr.Grönu / B.R. DEUTSCHLAND

Şema : Risk değerlendirme ve risk yönetimi akış diyagramı (3)

Not: Her adımın içeriği ve ölçüsü işyerindeki şartlara bağlıdır.(Örneğin : İşçilerin sayısı, kaza bilançosu,hastalık durumu,iş,araçları,faaliyetler, iş alanının özellikleri ve özel riskler.)

BÜYÜK ENDÜSTRİYEL RİSKLERİN ÖNLENMESİ VE AB SEVESO II YÖNERGESİYLE UYUM SEMİNERİ

9-12 Ekim 2001 tarihleri arasında Gebze-Kocaeli'nde, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ile Fransa Endüstriyel Çevre ve Risk Ulusal Enstitüsü (French National Institute for Industrial Environment and Risk- INERIS) işbirliğinde, "Büyük Endüstriyel Risklerin Önlenmesi ve Avrupa Birliği (AB) SEVESO II Yönergesiyle Uyum" konulu seminer düzenlenmiştir. Seminere, bakanlığımızı temsilen genel müdürlüğümüz personeli Kimya Mühendisi Münevver DİNKÇİOĞLU katılmıştır.

Bilindiği gibi kimyasal maddeleri işleyen ve üreten sanayi kuruluşlarında çeşitli nedenlerden oluşan kazaların ülke sınırlarını aşan etkileri olabilmektedir. Yakın tarihimizde de bunun pek çok örnekleri yaşanmıştır.

Avrupa Birliği ülkeleri, İtalya'nın SEVESO kentinde yaşanan böyle büyük bir endüstri yangınından esinlenerek, çeşitli kimyasal maddeleri işleyen sanayi kuruluşlarında meydana gelebilecek kazaların önlenmesi ve doğacak risklerin en aza indirilmesi amacıyla yönelik güvenlik önlemlerini ve denetim kurallarını belirleyen ve SEVESO adını taşıyan bir yönerge hazırlamıştır.

1982 yılında yürürlüğe giren SEVESO Yönergesi, uygulamada karşılaşılan eksikliklerin giderilmesi için Avrupa Konseyi'nin 23 Mart 1998 tarihli kararıyla "SEVESO II" adıyla yeniden düzenlenmiştir.

Ülkemizde büyük ölçekli kimya tesislerinin çoğalması, bu tesislerin büyük bölümünün deprem kuşağı üzerinde bulunması ve Türkiye ile AB arasında sürdürülen mevzuatta uyum çalışmaları göz önünde bulundurularak, SEVESO II Yönergesini tanımak ve bu Yönergenin Fransa'daki uygulaması hakkında bilgilenmek amacıyla düzenlenen bu Seminere; ilgili Bakanlıklar, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, ilgili işyerleri ve TÜBİTAK temsilcileri katılmıştır.

Seminerde Katılımcılar;

- Herve BROCARD

Fransa Çevre Bakanlığı Endüstri, Araştırma ve Çevre Bölümleri (DRIRE-Departments for Industry, Research and Environment), Endüstri Bölge Müdürlüğü'nün Çevre, Endüstri ve Toprak Kaynakları Bölümü Başkan Yardımcısı

- F. CHAMPEIX

Fransa Çevre Bakanlığı Endüstri, Araştırma ve Çevre Bölümleri (DRIRE-Departments for Industry, Research and Environment), PACA Bölgesi, Endüstriyel Güvenlik Yönetimi

- J.P. PINEAU

Fransa Endüstriyel Çevre ve Risk Ulusal Enstitüsü (INERIS- French National Institute for Industrial Environment and Risk)

- Dr. Ebru APAK

TÜBİTAK Enerji Sistemleri ve Araştırma Enstitüsü

- Muse G. EROĞLU

TÜSİAD Temsilcisi

- Prof. Dr. Ülkü YETİŞ ve Ekibi
ODTÜ

Tarafından,

• Sınıflandırmaya Giren Sanayiler ve İlgili Kurallar, Belgelendirme Sürecinde Güvenlik Raporunun Rolü: Bir Sanayi Tesisine Çalışma İzni Verilmesi Süreci Nasıl Yürütülür?

- SEVESO II Yönergesi ve Fransız Mevzuatı,
 - Tesis İşletmecisi Tarafından Yerine Getirilecek Görevler,
 - Sanayi Teçhizatının Depremde Davranışı,
 - İşyerinde Denetim,
 - Arazi Kullanımı Planlaması,
 - Kamuyu Bilgilendirme, Toplum Bilinci Oluşturma,
 - Türkiye'de Endüstriyel Risk Azaltma ve Risk Yönetimi ile İlgili Mevzuat ve
 - Bunların SEVESO II ile Uyumlu İçin Gereksinimler, Dioksin Örneği,
 - Çevre Sorunlarının Türk Sanayicileri Açısından Önemi,
 - Marmara Bölgesi Eylem Planı Projesi,
- konularında bilgilendirilmişlerdir.

Seminer süresince, işyerlerinde risk yönetimi ve güvenlik planlamasına ilişkin bilgilenme, önlemleri yerinde görme amacı ile TÜPRAŞ ve AKSA Tesisleri ziyaret edilmiş, TÜBİTAK Enerji Sistemleri ve Çevre Araştırma Enstitüsü Çevre Laboratuvarları gezilmiştir.

Ayrıca, Fransız uzmanlardan gelen talep üzerine, Bakanlıklar temsilcileri ve yabancı uzmanların katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıda her temsilci, Bakanlığının konuya ilişkin görevleri, sorumlulukları ve çalıştığı birim konusunda bilgi vermiştir.

"Değişmekte Olan Çalışma Hayatında Farklı Uygulamalar Kullanılarak İş Kazalarının Önlenmesi" Avrupa Konferansı

22 - 23 Kasım 2001, Brüksel

Avrupa Birliği Dönem Başkanı Belçika, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı işbirliği ile 22-23 Kasım 2001 tarihlerinde Brüksel'de "Değişmekte Olan Çalışma Hayatında Farklı Uygulamalar Kullanılarak İş Kazalarının Önlenmesi" konulu bir Konferans düzenlemiştir.

Konferans, Avrupa Birliğine üye ve aday ülkeler ile İsviçre, Kanada, Şili, Rusya temsilcileri olmak üzere 344 kişinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Türkiye'den iş sağlığı ve güvenliği konusunda "Focal Point" olan İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü adına Genel Müdür Yardımcısı Dr.Rana Güven katılmıştır.

Konferans öncesi aşağıda başlıklar halinde verilen 5 ayrı çalıştay (work-shop) düzenlenmiştir;

- Değişen iş dünyasında iş kazalarından korunmada yeni yaklaşımlar,
- İş kazalarından korunmadan güvenliğin geliştirilmesine geçiş,
- Risk değerlendirmesi ve korunmada cinsiyetin etkisi,
- İş kazalarından korunma ve işgücü süreci,
- İşyerinde bir risk faktörü olarak şiddete maruziyet.

Genel Müdürlük adına "Değişen iş dünyasında iş kazalarından korunmada yeni yaklaşımlar" konulu çalıştaya aktif katılım sağlanmıştır.

İş kazalarından korunmada Almanya örneğini sunmak üzere söz alan STBG Korunma Genel Müdürü Helmut Ehnes ülke düzeyinde madencilik sektöründe KOBİ'lerde mobil laboratuvarlar ve gezici ekiplerle 17 senedir yürüttükleri projeyi aktararak iş kazalarını %77 düzeyinde azalttıklarını ifade etmiştir. Benzer bir proje hazırlığında olan İş Sağlığı Genel Müdürlüğümüz proje ile yakından ilgilenmiş ve detaylı bilgi, döküman ve destek sözü alınmıştır.

Konferansın sonuç bildirgesi aşağıda sunulduğu şekilde özetlenmiştir:

- İş sağlığı ve güvenliği sosyal hayatın içinde her zaman en önemli konu olacaktır,
- İş sağlığı ve güvenliği konusunda yasal hazırlık ilk adımdır.
- İş sağlığı ve güvenliği konusu politika, kurumsal(devlet) ve hizmet sunumu düzeyinde ele alınmalı ve yeni stratejiler planlanmalıdır.
- İş sağlığı ve güvenliği konusu erken dönemde okul eğitimlerine dahil edilmelidir.
- İş sağlığı ve güvenliği konusunda devlet-işçi-işveren uyumu çok önemlidir.
- "Kazasızlık" Avrupa'nın başarısı olmalıdır.

İSGÜM'DE SÜRDÜRÜLMEKTE OLAN HİZMETLERİN 2002 YILI ÜCRETLERİ

A) İşçi sağlığı ve İş Güvenliği Merkezi (İSGÜM) bünyesinde gerçekleştirilen ölçüm ve analizlerin 01.01.2002 tarihi itibarı ile ücretlendirilmesi aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:

İşyeri ortamında gaz ölçümü.....	20.000.000.-TL
İşyeri havasında toz numunesi alma ve analizi.....	20.000.000.-TL
Hava akımının hızı ölçümü.....	10.000.000.-TL
Termal konfor şartlarının ölçümü.....	15.000.000.-TL
Gürültü ölçümü.....	10.000.000.-TL
Frekans analizi.....	15.000.000.-TL
Aydınlatma ölçümü.....	10.000.000.-TL
X-Ray Difraktometre analizi.....	60.000.000.-TL
Gaz Kromatografi analizi.....	60.000.000.-TL
İnfrared Spektrofotometre analizi.....	40.000.000.-TL
Kanda metal analizi.....	30.000.000.-TL
Havada metal analizi.....	50.000.000.-TL
Kan analizi.....	10.000.000.-TL
İdrar analizi.....	15.000.000.-TL
Akciğer fonksiyonu testi.....	20.000.000.-TL
Odyogram testi.....	15.000.000.-TL
Kontrol belgesi.....	20.000.000.-TL

B) İSGÜM Döner Sermaye İşletmesi tarafından satışı yapılan yayın ve dokümanlardan;

Asbest kitabı.....	3.000.000.-TL
Kamu Görevlileri Sendikası Üye Kayıt ve Çekilme Formları.....	2.500.000.-TL

(KDV) hariç birim fiyatla satılması kararlaştırılmıştır.

C) Matbaada yeni basılacak kitap, kitapçık, afiş, bülten, broşür, el ilanı ve diğer baskıların gerçek maliyetlerine %30 kar eklemek suretiyle satılması kararlaştırılmıştır.

ELEKTRİK TESİSLERİNDE TOPRAKLAMALAR YÖNETMELİĞİ

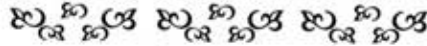
Elektrik Tesislerinde Topraklamalar Yönetmeliği, 21.08.2001 tarih ve 24500 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelik, 01.12.1979 tarih ve 16715 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Elektrik Tesislerinde Topraklamalar Yönetmeliğini yürürlükten kaldırmıştır.

Yönetmelik, frekansı 100 Hz'nin altındaki alternatif akım ve doğru akım elektrik tesislerine ilişkin topraklama tesislerinin kurulmasının, işletilmesinin ve denetlenmesinin can ve mal güvenliği bakımından güvenlikle yapılmasına ilişkin hükümleri kapsamaktadır.

Elektrikle işleyen taşıtlara ilişkin besleme hatları, yönetmelik kapsamına girmemektedir.

Yönetmelik 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 28. maddesine dayanılarak çıkarılmıştır.

Yönetmelik, yeni kurulacak tesislere ve büyük değişikliğe uğrayacak kurulu tesislere uygulanacaktır.

ELEKTRİK KUVVETLİ AKIM TESİSLERİ YÖNETMELİĞİ

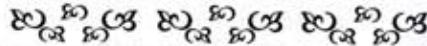
Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği, 30.11.2000 tarih ve 24246 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelik, 21.11.1978 tarih ve 16466 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliğini yürürlükten kaldırmıştır.

Yönetmelik, elektrik kuvvetli akım tesislerinin kurulmasının, işletilmesinin ve bakımının can ve mal emniyeti bakımından güvenlikle yapılmasına ilişkin hükümleri kapsamaktadır.

Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği'ndeki tesisler, elektrikle işleyen taşıtlara ilişkin besleme ve cer hatları ile maden işletmelerindeki elektrik tesisleri yönetmelik kapsamı dışındadır.

Yönetmelik, 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve görevleri hakkında kanunun 28. maddelerine dayanılarak çıkarılmıştır.

Yönetmelik, yeni kurulacak tesislere ve kurulu tesislerde değişikliğe uğrayacak kısımlara uygulanacaktır.

ELEKTRİK İÇ TESİSLERİ YÖNETMELİĞİ

Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği, 4.11.1984 tarih ve 18565 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, elektrik iç tesislerinin kurulmasına ve işletilmesine dair hükümleri kapsamaktadır. Elektrik enerjisinin üretilmesine ve dağıtılmasına dair yapı içindeki tesisler yönetmelik kapsamına girmemektedir.

8.12.2000 tarih ve 24245 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile, Elektrik iç tesisleri yönetmeliğinin 3,5,7,18,19,31,32,35,38,39,43,46,52 ve 68. maddeleri değiştirilmiştir.

TOPRAKLAMA SİSTEMLERİNİN DOKÜMANTASYONU VE DENETİM AYRINTILARI

Bir topraklama sisteminin saha uygulama ve denetleme planı bulunmalıdır. Bu plan üzerinde:

- Topraklayıcıların yerleri,
- Çeşitleri, Boyutları,
- Topraklama için kullanılan malzemeler,
- Gömülme derinlikleri,
- Topraklayıcıların düzenlenme biçimleri,
- Topraklama iletkenlerinin cinsi,
- Topraklama iletkenlerinin bağlantılarına ilişkin detaylar,
- Ölçmelerin yapılabileceği ayırma noktaları,
- Başka topraklayıcılar ile bağlantı yerleri,
- Topraklamalara ilişkin direnç değerleri.

• Toprak öz direnci, • Topraklayıcının ve topraklama tesisinin yayılma direnci, • Topraklama direnci, • Toplam topraklama direnci, • Topraklama empedansı, • Darbe topraklama direnci,

- Dokunma gerilimleri,
- Topraklamanın yapıldığı tarih.

- Hava hattı şebekelerindeki direklerin ve transformatör merkezlerinin periyodik olarak denetlenecek kısımlarına ilişkin denetim programı (direk numaraları, planlanan denetim tarihleri, TM'lerinde kontrol edilecek yerlere ilişkin koordinatlar),

- Planlanan denetleme tarihleri ve ölçme sonuçları,
- Proje Mühendisi (Adı soyadı, Ünvanı, Oda kayıt no vb.) gösterilmelidir.

Tesis gerçekleştirilmeden önce, bu yönetmeliğin kapsamında gözetilecek ihtiyaçları içeren bir rapor hazırlanmalıdır.

Global topraklama sisteminin dışında her tesisin toprak direnci hesaplanmalı ve sistematik olarak ölçülmelidir ve topraklama gerilimi (toprak potansiyel yükselmesi) hesaplanmalı veya ölçülmelidir. Eğer gerekli ise, dokunma gerilimi ispatı, hesaplama veya ölçme ile yapılmalıdır.

Global topraklama sistemi içerisindeki alanlarda toprak direncini veya topraklama gerilimini doğrulamaya gerek yoktur. Çünkü topraklama sisteminin temel (esas) tasarımı yeterlidir.

İzin verilen dokunma gerilimlerini elde etmek için özel ölçmelere gereksinim duyulursa, bunlar da saha uygulama ve denetleme planına dahil edilmeli ve proje ekindeki belgelerde tanımlanmalıdır.

Çeşitli topraklama tesislerinin işletme dönemi içindeki muayene, ölçme ve denetlemelere ilişkin önerilen periyotlar aşağıda verilmiştir:

1) Elektrik üretim iletim ve dağıtım tesisleri (enerji nakil ve dağıtım hatları hariç) için: 2 yıl,

2) Enerji nakil ve dağıtım hatları için: 5 yıl,

3) Sanayi tesisleri ve ticaret merkezleri için:

i) Topraklamalara ilişkin dirençlerin muayene ve ölçülmesi: 1 yıl,

ii) Topraklama tesisleri ile ilgili diğer muayene, ölçme ve kontroller: 2 yıl,

4) Sabit olmayan tesisler için:

i) Sabit işletme elemanları : 1 yıl,

ii) Yer değiştirebilen işletme elemanları : 6 ay,

5) Parlayıcı, Patlayıcı Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde ve İşlerde

Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük kapsamındaki topraklama tesisleri ile ıslak ortamlarda çalışan işyerlerindeki topraklama tesislerinin muayene, ölçme ve denetleme periyotları bir yılı aşamaz.

Bir yüksek gerilim topraklama tesisinde yapılacak topraklama dirençlerinin ölçülmesine ve binalara ilişkin topraklama tesislerinin denetimine ilişkin bir fikir vermek üzere, aşağıda iki adet form verilmiş olup, topraklama tesisini denetlemekten sorumlu kuruluşlar benzer formlar geliştirip kullanabilirler.

Yüksek Gerilimde (YD) Ölçme Protokolü Örnek Formu

YG' de Topraklama Tesisatının Ölçümü ile İlgili Ön Bilgiler

Şebeke:..... Cadde: Nr:.....
İletken:
Pozisyon: Direk Numarası:
Tesisat: Tip:
Topraklama tesisini çizenin adı,soyadı, ünvanı:
Topraklama tesisinde ölçme yapanın adı,soyadı, ünvanı:
Ölçüldüğü tarih:

Topraklama Sahasının Durum Planı:

[illegible]

Ölçme ile ilgili veriler

Toprağın cinsi: Özgül toprak direnci: Ωm

Topraklayıcının uzunluğu:m Topraklayıcının kesiti:mm²

YG'de topraklama direncinin ölçülmesi

[illegible]

Topraklamada Kullanılan simgeler:

YGT (Yüksek Gerilim Topraklaması)

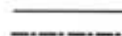
AGT (Alçak Gerilim Topraklaması)

l: Topraklayıcının uzunluğu (m)

h : Topraklayıcının derinliği (m)

Derin topraklayıcı:

Ring topraklayıcı:

Binalardaki Topraklama Tesislerinde Yapılacak Gözle Muayene, Denetleme ve Ölçmeye İlişkin Örnek Form

TESİSATIN TANIMI

Bina Adresi :

Proje Onay Tarihi/ No'su :

Elektrik Tedarik Eden Kuruluş Adı:

Şebeke Gerilimi :/..... Volt Şebeke Tipi : ☐ TN Sistemi ☐ TT Sistemi ☐ IT Sistemi

KONTROLÜN NEDENİ :

☐ YENİ TESTİS	☐ GENİŞLETME	☐ DEĞİŞİKLİK	☐ DÜZELTME	☐ TEST TEKRARI
--------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-----------------------------------	---------------------------------------

A. GÖZLE MUAYENE

☐ İşletme elemanlarının çevre koşullarına uygun olarak seçimi	☐ Ana potansiyel dengelemesi PE ve PEN iletkenleri
☐ İletkenlerin yerleştirilmesi	☐ Topraklama iletkeni
☐ İletkenlerin işaretlenmesi (etiketlenmesi)	☐ Su boru hattı
☐ PE-N iletkenlerinin karıştırılmaması	☐ Gaz boru hattı
☐ PE/PEN-L iletkenlerinin karıştırılmaması	☐ Isıtma sistemi boru hattı
☐ Fiş-Priz düzenlerinin etkinliği	☐ Anten tesisatı
☐ Zemin yalıtımı	☐ Telefon tesisatı
☐ PE ve PEN iletkenleri üzerinde koruma elemanı yok	☐ Bilgi işlem tesisatı (varsa)
☐ Küçük gerilimle koruma	Tamamlayıcı potansiyel dengelemesi:
☐ Koruma ayırması	☐ Banyo ve duş kabini
☐ Direk temasa karşı koruma	☐ Hata akımı koruması
☐ Koruma düzenlerinin yerleştirilmesi	☐ Akım devrelerinin işaretlenmesi
☐ Temel topraklayıcı	☐

Notlar:

B. DENETLEME

- ☐ Koruma düzenlerinin bütün test butonlarının fonksiyonlarının denetlenmesi
- ☐ Bütün ihbar düzenlerinin denetlenmesi
- ☐ Koruma cihazlarının anma değerlerinin korudukları işletme elemanına uygun olup olmadığının denetlenmesi
- ☐ Uygulanan topraklama tesisinin projeye uygunluğu

Notlar:

C. ÖLÇME

Ölçme Koşulları:

☐ Kuru☐ Nemli☐ Islak

Kullanılan ölçme cihazları:

İmalatçı:

Tip:

İmalatçı

Tip:

İmalatçı:

Tip:

İmalatçı

Tip:

[illegible]

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DERGİSİ

MAKALE YAZIM KURALLARI

İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi'nde yayınlanması istemiyle gönderilecek olan yazılarda aşağıdaki kurallara uyulmalıdır:

1-Gönderilecek makaleler, iş sağlığı ve güvenliği alanı ile doğrudan veya dolaylı ilgili, orijinal araştırma veya derleme şeklinde olmalıdır. Yazının başka bir yerde yayınlanıp yayınlanmadığı belirtilmelidir.

2-Makalelerin başlığı metne uygun, kısa ve açık ifadeli olmalı, büyük harflerle ve koyu karakterde yazılmalı ve satır ortalanmalıdır.

3-Yazar ad ve soyadları başlığın altına konulmalı, unvan ve adresler soyadın son kısmında üst indis şeklindeki bir veya daha çok (*) ile sayfanın alt bölümündeki çizgi altına yerleştirilmelidir.

4-Yazılar, A-4 kağıdının tek yüzüne, üstten ve sol yandan 4'er cm, sağ yandan ve alttan 2'er cm bırakılarak yazılmalıdır. Yazımda Microsoft Word programı kullanılmalı, Times New Roman fontunda 12 punto ile yazılmalı ve basılmış bir adet makale ile birlikte makalenin kaydedildiği disket de gönderilmelidir.

5-Makale en az 2, en çok 6 sayfa olmalıdır. Satır aralarında 1.5 boşluk bırakılmalıdır.

6-Şekil, tablo ve grafikler makale içine yerleştirilmeli, şekil ve grafiklerin numara ve başlığı alt kısma, tabloların ise üst kısma yerleştirilmelidir. Şekil ve grafikler bilgisayar ile çizilmemiş ise aydıngere çini mürekkebi ile çizilmelidir.

7-Kaynaklar, konu içinde üst indis numara şeklinde verilmeli, makale sonunda aynı numara sırasıyla düzenlenmelidir.

8-Yazıların ilmi ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir. Gönderilen yazıların doğrudan veya bazı düzeltmeler yapılarak yayınlanmasına veya yayınlanmamasına Yayın Kurulu'nca karar verilir.

9-Gönderilen yazılar yayınlanıp yayınlanmamasına bakılmaksızın yazar(lar)a geri verilmez. Ancak, Yayın Kurulu'nun görüşü doğrultusunda yeniden düzenlenmesi söz konusu olduğunda yazar(lar)ına gönderilir.

DUYURU

1-İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paralar, T.C. Ziraat Bankası Ankara Merkez Şubesi nezdindeki 30401/276505 No'lu hesaba yatırılacaktır.

2-Genel Müdürlüğümüz İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Merkezi (İSGÜM) Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermekte olan matbaamız, her türlü yayın, kitap, dergi ve bülten basım işlerini ücreti karşılığında yerine getirecektir.

İlgili tüm özel ve tüzel kişilere önemle duyurulur.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

<http://www.calisma.gov.tr>

